

Herinneringen van 'Popp'n Harmke'

M'n eerste kennismaking met Onstwedde was in het voorjaar van 1931, toen ik vanaf Stadskanaal het dorp binnenfietste. Een prachtig gezicht vanaf de hoge es, vanwaar je rechts de Hervormde kerk met z'n machtige toren ziet; de toren die steeds m'n baken was, zowel van de kant van Mussel, als van Stadskanaal en Vlagtwedde.

De tweede kennismaking was in 't laatst van juni 1931, op de dag dat m'n loopbaan in Onstwedde begon.

Het was dus in de crisis-jaren, een tijd, waarin je doorlopend met de neus op de keiharde werkelijkheid werd gedrukt. Het dorp zelf deed weliswaar welwend aan, maar o wee de omgeving, de achteraf-streken: ontzettend veel armoede.

Eén van m'n eerste ritten was naar Achter de Holte. Dat was me wat, vooral in het donker, om daarheen te moeten. Het was of de huizen, die zo hier en daar waren neergezet, meteen een zandpaadje achter zich aan hadden gesleept.

Toch was het daar gezellig werken. Ondanks hun armoe, waren het blije en dankbare mensen. Ze verheugden zich bijvoorbeeld op een goede ruil, die ze deden met een buurman iets verderop. Geld om iets nieuws te kopen hadden ze immers niet, daarom moest er maar geruild worden. Als ze 's avonds bij elkaar waren te buurten, dan kon het best zijn, dat 't "een kachelpraatje" werd, en 't eind hiervan was meer dan eens, dat de bezoekende buur met de kookkachel van de ontvangende buur op de kruiwagen vertrok.

De eigen kachel ging dan weer mee terug, en zo hadden ze allebei eens iets "nieuws"!!

Er werd voor "de juffrouw" menig keer een briefje gehaald van het Armbestuur van Stadskanaal voor gratis hulp bij een bevalling, enz. Daarvoor was je dan ook gemeente-vroedvrouw! Je was al blij, wanneer je voor de hulp f. 8,--; f. 6,--; f. 4,-- of zelfs f. 2,50 kreeg betaald. En dubbel blij was je met de vrouwen van keuter-boeren, middenstanders en "dikke" boeren, die bedragen van f. 10,--; f. 25,-- betaalden. Maar helpen deed je, hoe dan ook!!

Daarom kan ik niet geloven, dat artsen heden ten dage hun ziekenfonds-patiënten een slechtere behandeling zouden geven dan de particuliere. Aan zulke dingen denk je bij de hulpverlening niet; dan is alleen het medische probleem van belang.

In mijn geval - dat van de vroedvrouw - de bevalling en alles er omheen.

Ik was stom verbaasd, dat er nog zoveel onkunde op het gebied van bevalling en kraambed was. Wat een "bakerpraatjes" heb ik gehoord in die jaren!

Mede door moeder-cursussen, 't consultatieburo voor zuigelingen en het werk van de eerste wijkverpleegster Zr. Waldus, kwam daarin langzamerhand verbetering. Vele baby's werden in mijn tijd nog van top tot teen ingepakt, net een pakketje, alleen het gezichtje was te zien. Er waren er nog, die de baby doodgemoedereerd de hele dag in het pak lieten, zelfs geen schone luier gaven. "Dat mocht niet!" zo zei men. En waarom niet? Steekhoudende argumenten zijn mij nooit ter ore gekomen.

Het was dikwijls moeilijk werken, dat mag u van mij geloven. Afspraken voor mijn komst werden vaak heel laat of soms helemaal niet gemaakt. En dan al het geheimzinnige rond een bevalling. We kenden toen het spreekuur nog niet, je moest de mensen thuis opzoeken. Dat moest vaak in het donker gebeuren, "want anders zien de burens de juffrouw....."

Er zullen nu niet veel bedsteden meer in gebruik zijn, toen waren er nog zeer vele. M'n collega's van de Vroedvrouwschool hadden me al voorspeld: "Je zult meer dan eens verhoging krijgen!" Nou die voorspelling kwam uit, hoor. 'k Heb menig maal op een stoof moeten staan bij een bevalling. Oh, oh die bedsteden... Of eigenlijk waren het niet zo zeer die bedsteden als wel datgene wat door moest gaan voor een matras: wat los stro met daarover een flanelle laken. 't Is ook wel gebeurd, dat de kraamvrouw geen nachtopon bezat; in plaats daarvan had ze dan een overhemd van haar man klaarliggen: dat was haar bedjakje. Gelukkig kon ik nog wel eens een beroep doen op beter gesitueerde mensen voor wat babykleertjes, een wieg, lakens, enz.

Het voedsel, dat sommigen kregen deed je keer op keer versteld staan: aardappelen en nog eens aardappelen. 's Morgens werd begonnen met een pan aardappelen (gelukkig bij veel mensen toch nog wel gebakken!!), de warme maaltijd bestond uit aardappelen - gebakken of gekookt - met een stuk spek. 's Middags was er dan dikwijls ook nog een toespijs: zoepmbrij (karnemelkse pap)!

Mijn kostbaas - smid Kiel en familie - hebben me in veel gewoonten en gebruiken wegwijs gemaakt. Wellicht had ik zonder hen nog voor de een of andere deur gestaan. Zij hadden me namelijk verteld "Nooit aan de deur blijven staan, wanneer er niemand komt op roepen of kloppen. Gewoon doorlopen!!" Dat dit advies juist was, ondervond ik al gauw. Men had mij wel voor het raam langs zien lopen, maar er kwam niemand naar de deur, ook niet na herhaald kloppen. Dan dus maar brutaalweg verder, naar binnen. En och, als je eenmaal binnen was en het ijs was enigszins gebroken, dan viel het allemaal reuze mee.

Maar men tastte eerst wel alles af - even vragen over zus en even over zo - om te zien wat voor vlees men in de kuip had.

Van smid Kiel kreeg ik ook mee: "Denk erom, 't is allemaal familie van elkaar en in hun hele doen en laten werkt dat door". Ik heb het daarmee niet zo vreselijk moeilijk gehad, doordat ik de familie-verhoudingen vrij gauw leerde. Je zat soms tijden te wachten en hoorde dan hele verhalen vertellen, waarin bijvoorbeeld Jan van Geert, Berend van Aike en Hiske van Jan een rol speelden. Ja, die wachttijden. Je kon immers niet zo maar weer vertrekken; dat wilde men niet en bovendien waren de afstanden te groot en de wegen - vooral in de winter - veel te slecht.

Toch was het al met al een prettige tijd in Onstwedde en omgeving. Het was ook niet allemaal armoede wat de klok sloeg, maar toch heeft juist die armoe een diepe indruk bij mij achtergelaten. Wat is het fijn, dat de meeste mensen het nu zoveel beter hebben en dat het ziekenfonds nu de kosten van de medische verzorging betaalt.

'k Heb na de verhuizing eerst wel eens heimwee gehad naar Onstwedde, maar op de duur gaat zoiets over en hecht je weer aan je nieuwe woonplaats. Toch ga ik nog graag eens naar Onstwedde, hoewel 't de laatste jaren erg veranderd is. Men is meer met de tijd meegegaan, en daarin zit veel positiefs.

Stadskanaal, december 1976.

H. Slagter - de Vries
ex-vroedvrouw van Onstwedde.